

Varga Csaba: „A krónikásnak legyen véleménye” c. írásában a következőket olvashatjuk: „... a krónikáris bizonytalanságát mások is hasonlóan ítélik meg. Kossuth Lajos szülőfalujában, Monokon már másfél évtizede krónikát is ír a múzeum vezetője. Csakhogy két krónikát vezet. Egyet hivatalosan, az elfogadott séma szerint, bár még mindig sokoldalúbban, mint krónikáiról társai. A másikat elsősorban magának, de nem magáról, hanem a falu életéről. Ebben a tudósításban értékeli, minősíti az eseményeket, nem fél saját véleményének a kimondásától. Meggyőződésem, hogy ez a krónika a leghitelesebb és legizgalmasabb beszámoló lesz Monok életéről, még akkor is, ha egyelőre nem tárja a nyilvánosság elé. Több megfigyelés és megjegyzés túlmutat a község határára.” (Magyar Ifjúság, 1974. november 29.)

Hasonlóképpen pozitív értékelés olvasható még Kozma Tóth Istvánnál, aki „Monoki krónika” c. riportjában így mutatja be a monoki krónikást: „... 1958 óta — saját elhatározásából — falukrónikát vezet. 1970 decemberében hivatalosan is megbízták: rögzítse, írja le a község életének jelentősebb eseményeit; ám a „maszek” krónika írását sem hagyta abba, mindkét könyvet lelkiismeretesen vezeti...” „A hivatalos krónika keretei túlságosan merevek, abban csak »illedelmesen« fogalmazok — magyarázza.” — „Tizenhatodik éve vezetett, saját feljegyzéseimbe viszont minden belekerül, a november hetedik megemlékezés is, a községben történt közlekedési balesetek is. A tanácsi névadó ünnepségeket, de a kocsmai verekedéseket is feljegyzem...” (Néphadsereg, 1974. december 28.)

Ábrán László: „Kossuth és Monok krónikása” c. írásában is pozitív értékelésű méltatás van: „A Kossuth-emlékek őrzője egyben a falu krónikása. Két változatot vezet. Az egyiket a jegyzőkönyvek, jelentések, a másikat személyes benyomásai alapján. Egyetérték azzal, aki szerint a krónika írójának véleményét is kell nyilvánítania. Ne csak számokat, adatokat közöljön, s ne csupán a protokolleseményekről számoljon be. Írjon a falusi emberek mindennapjairól, örömről, bánatáról, érzés- és gondolatvilágáról.” (Magyar Hírlap, 1975. március 21.)

Befejezésül megemlítem, hogy az idei XIV. Istvánffy Gyula honismereti és néprajzi gyűjtőpályázaton részt vettem egy 168 oldalas pályamunkával. Címe: „Válogás a Monoki Krónikából (Helytörténeti és néprajzi adalékok)”. Ebben a pályaműben 250 helytörténeti és 50 néprajzi adalékot foglaltam össze, természetesen olyanokat, amelyek témájuknál és szövegüknél fogva publikálhatók. Munkámat a megosztott II. díjban részesítették.

Ezenkívül azt is pozitív értékelésnek kell tekintenünk, hogy 1973 októberében Hajdú-Bihar megyéből egy 8 tagú bizottság látogatott el Monokra, hogy megismerkedjék az itteni krónikárással. Az itt szerzett tapasztalatokat a saját területükön gyűmölcsöztetik, s nyilatkozatuk szerint idejövetelük nem volt hiábavaló.

Zsuffa Tibor

Az iváncsai helytörténeti gyűjtemény

A társadalom fejlődésével és az életszínvonal emelkedésével újabb emberi tevékenységekkel találkozunk: gépkocsivásárlás, hétvégi ház építés, a turizmus bővülése, de ezekkel párhuzamosan az eléggé monoton lakásberendezést népi eszközökkel díszítik. Olyan hirtelen eltűnt a felszabadulás előtti kisparaszti-falusi eszközök használata, hogy ma már nehéz belőlük találni. De nőtt az érdeklődés a települések, a községek története iránt is. Bizonyítja ezt a sok ifjúsági és felnőtt helytörténeti szakkör működése. Tevékenységük messze túlnő az egyéni kedvtelésen. Értékes gyűjtemények bizonyítják ezt.

Iváncsa 2800 lakosú község. Nem szerepel a történelem könyvekben. Első írásos emlékekünk 1289-ből való. De ez előtt és ez után is éltek itt emberek, bár keveset tudunk róluk. A mai életünk is rohan, s már a felszabadulás előtti időre is alig emlékszünk. Ezért Iváncsa község tanácsa 1972. II. 25-én határozatot hozott, miszerint: „10 év múlva ünnepi községünk fennállásának 650 éves jubileumát. Az ünnep méltó előkészítése érdekében szükséges, hogy már most megtegyünk bizonyos szervezeti intézkedéseket, melyek a későbbi munkát megalapozzák. Szükségesnek látszik, hogy megkezdjük a községtörténet megírásához és a helytörténeti gyűjtemény létrehozásához szükséges szellemi és tárgyi emlékek összegyűjtését. Ennek érdekében létre kell hozni a községtörténeti adattárat és meg kell kezdeni a községkrónika írását.”

A határozat a továbbiakban elrendelte a helytörténeti gyűjtemény megszervezését, a helytörténeti szakkör megindítását és a községkrónika megkezdését.

1972-ben a régi Művelődési Otthon helyett Klubkönyvtárat építettek és a megüresült épület helyiségeit a gyűjtemény céljára használtuk fel. Felszerelésünk a következő: 1. A levéltári szoba, egyúttal feldolgozó is. Itt van a szakonként csoportosított irattár. Három szekrényben és két könyvtári állványon helyeztük el. — 2. A szakköri szoba. Egy 12 személyes asztal mellett helyeztük el a begyűjtött tárgyakat. — 3. Állandó kiállítási terem. Középen széles kiállítási asztal, alatta szintén tárgyak (bölcső, mérő, véka, sóder, zsákoló, hajóvontató-kötél, sublót stb.) — 4. A „Kötár” (70 m²). Bekerített, lebetonozott udvari rész. Itt határkövek, gépek szenteltvíztartó, járom stb. található. — 5. A községi krónika. Az 1972. évi bekötve. A következők pedig időrendi sorrendben feldolgozásra várnak.

A gyűjtőmunkáról a következőket mondhatom:

1. A múzeumi feladat. A tárgyi néprajz minden darabja leltárkönyvbe kerül az adományozó nevével, leltári számmal és a tárgy megnevezésével. A 341-es számmal tartunk. Az elhelyezés már most gondot okoz, a bútorok begyűjtését a helyhiány akadályozza. A tárgyak begyűjtésénél nagy segítséget adott a múlt évben az úttörőcsapat. A „Nem térkép e táj” mozgalom keretében sok tárgyat gyűjtöttek, kiállítást rendeztek s ennek anyagát a Ht-nek adományozták.

A szellemi néprajz területén sovány az eredmény, csak nyomok vannak. Pedig a társadalmi rendszer változásával az életmód, a szokások is megváltoztak. Most kellene megörökíteni a régi aratók, napszamosok és cselédek életét.

2. Levéltári feladat. 32 folyóméter polc van, mind tele. Legbővebb a művelődési anyag. Vannak igen értékes múlt századbeli okmányok, javadalmi jegyzőkönyvek, órarendek, aratószerződések a 30-as évekből. Mai életünk érdekes darabja az úttörőcsapat megalakulási jegyzőkönyve (1948. IX. 16-ból), az KMP első tagnévsora, államosítási iratok, a táblás gazdálkodás engedélyokirata 1949-ből. Régi könyvek: Iváncsa Birtokkönyve 1844-ből, az 1897-ben alakult Olvasókör 54. sz. könyve, az 1900. III. 15-i ünnepély forgatókönyve, Fejér megyei iskolák tankönyveinek fénymásolata a Tanácsköztársaság idejéből stb.

Itt van egy helyi rektor összes okmánya. De az 1945/46-ban 9 hónapig működő magyar hadifogoly-iskolakombinát iratai is, ahol is 2000 kihurcolt levente és 151 pedagógus tanított.

Az iskolai irattár 1949-től kezdődik, gyűjtjük a helyi vonatkozású újságcikkeket is.

3. A Ht könyvtára. A vezetők, valamint a történelem iránt érdeklődők részére szak-kézikönyvtárat hoztunk létre. Összetétele:

a községi könyvtár állományából	197 kötet
begyűjtött könyvekből	146 kötet
a vezető letéti könyvei	49 kötet
szakkönyvtár	392 kötet
<hr/>	
egyéb begyűjtött könyvek	123 kötet
a vezető letéti könyvei	66 kötet
összesen	189 kötet

Tehát a Ht könyvtára mindösszesen 581 kötetből áll.

Feldolgozások. Ha csak gyűjtőmunkát végez a Ht, azért is hálás lesz az utókor. Ennél azonban sokkal több kell. A tárolás, a rendszerezés mellett a begyűjtött anyagot közkinccsé kell tenni. Előadásokat tartottunk a KISZ, a Nyugdíjas Klub, a Nők Akadémiáján, valamint saját helyiségünkben.

Gépirásos, bekötött feldolgozások minden kedden 16–22 óráig olvasótermi szolgálat keretében olvashatók. Mégpedig a következők:

1. Tóth Benő ref. lelkész a gyülekezet, Nemes Andor ref. lelkész pedig a község monográfiáját írta meg. Az első 1890-ben, a második 1941-ben készült el. A tanács ezeket legépelte, a Ht tartalomjegyzékkel és névmutatóval látta el és egybekötötte. Nemes munkájában pótolhatatlan adatok vannak, mivel azok a község 1941. előtti Eseménynaptárból valók, amik a harcok alatt elvesztek. — 2. Fűrész Gyula: „Iváncsa könyvtártörténete”, 70 oldal, 1897-től tárgyalja a különböző könyvtárak eseményeit. E munka 1974-ben megyei pályázaton kiemelt jutalmat kapott. — 3. Fűrész Gyula: „Iváncsa iskolatörténete”, 330 oldal, két kötet. A második csak fényképeket tartalmaz. A megyei pályázaton megosztott első díjat nyert. — 4. Iváncsa község krónikája 1972.

— 5. A Tanácsok jubileumára kétkötetes fényképaibum készült iváncsai képekkel (96 felvétel).

1972 óta minden községi és iskolai ünnepélyre a Ht állít össze a helyi gyűjtésből az Irodalmi Színpad részére anyagot, a kívánt példányszámban gépelve. (Pl. Az úttörőcsapat 20 évc. — A felszabadulás 25 és 30 éve. — A tűzoltótestület 75 éve. — A Tsz 20 éves története. — 1944/45 eseményei (kronológia). — A közigazgatás története 1945—1950-ig. — Vetélkedő: KISZ-fiatalok, úttörők részére stb.)

Kiállítások: A begyűjtött és kölcsönként anyagból kiállításokat rendeztünk: 1945—1975 (Felszabadulási ünnepélyre), — 1974-ben: Tájékoztató kiállítás a Ht-ről, — 1973-ban: 75 éves a tűzoltótestület.

Az 1975. évi kiállításon a Tsz szocialista brigádjai már testületileg vettek részt. Az iskolások a kiállítás megtekintése után a szakkör helyiségében előadást hallgattak a község történetéről. A vendégkönyv igazolja a látogatók számát.

Folyamatban lévő munkák: (1) Összegyűjtöttük a földrajzi neveket. Kiegészítettük a történelmi nevekkkel, az adatokat több oldalról igazoltatjuk, egybefűzzük és önálló kötetként publikáljuk. Kap belőle az iskola és a Levéltár is. — (2) 12x160 cm-es nagyságban elkészült Iváncsa térképe iskolai célra. Minden telek, utca, dűlő rajta van és az összes középület. Fénymásolás után ellátjuk vele az iskolát és a Tanácsot. — (3) Ebben a tanévben elkészül Iváncsa történelmi olvasókönyve, kb. 80 oldalon, ebből 20 oldal fotó. Ez tartalmazza az igazolt iváncsai adatokat. Az iskola annyi példányt kap belőle, ahány nevelője van. — (4) Folyamatban van a ragadványnevek gyűjtése. — (5) Megkezdődött az adatgyűjtés egy komplex munkához, amely a halállal és a temetővel kapcsolatos néprajzi anyagot foglalja majd össze, s a szellemi néprajzon túl tartalmazza temetőink jellegzetes sirjeleit is. — (6) A Ht. vezetője most selejtezti a 27 éves Tsz irattárát. Rendkívül sok községi vonatkozású anyag kerül elő. Jegyzet vagy duplikátum formájában gyarapítja a Ht anyagát. — (7) Egy helybéli nevelő megírja az iváncsai iskola történetét a tanácsköztársaság időszakában. Mellékel hozzá kb. 50 oldalnyi forrásanyagot is. — (8) Az iskolatörténet megírása alkalmával fényképeket gyűjtöttek az úttörők. Olyan mennyiség jött össze, hogy nem fért bele a könyvbe. Most megírjuk az iskola 1974/75-ös évkönyvét és abba beledolgozzuk. Ezután ötvenként készítünk iskolai évkönyvet. — (9) Amint elkészül Iváncsa térképe, feldolgozzuk az eddig ismert régészeti leletek helyét.

Fűrész Gyula

Vándor olvasótábor a Pilisben

A Magyar Úttörők Szövetsége a felszabadulás 30. évfordulója tiszteletére nyolc nagy expedíciós táborot hirdetett meg. Ezek egyike Szentendre—Visegrád—Esztergom mintegy 100 kilométeres útvonalára esett és a Vöröskő Expedíciós Vándortábor nevet viselte. A két hónapig tartó folyamatos tábor keretében — két napos váltásokkal és 12 napig tartó vándorlással — mintegy 1000 gyermek tette meg a 100 kilométeres utat.

Ez a száz kilométer viszont nem akármilyen területen vezetett keresztül, hanem történelmünk egyik igen jelentős, emlékekben rendkívül gazdag területén: a Pilis erdein és a Duna partján.

Szükségesnek látszott, hogy a tavaly már negyedik évébe lépett olvasótábori mozgalmat új színekkel gazdagítsuk, és a Vöröskő Expedíciós Vándortábor felhasználásával erre megvolt minden lehetőség.

A Magyar Írók Szövetsége, a Pilisi Parkerdő Gazdaság, a Magyar Úttörők

Szövetsége és a Hazafias Népfront Országos Tanácsa elképzelése az volt, hogy a már adott „térpet” felhasználva olvasótábori, de bővebben értelmezve honismereti foglalkozásokkal bővíti a vándortábor programját. Az expedíciós tábor 33 csoportja közül összesen hatban — július közepétől augusztus közepéig — sikerült ilyen foglalkozásokat tartani. Mik is voltak ezek a foglalkozások?

A Szentendréről két naponként induló csoportokat ifjúsági vezetők, fiatal írók, tanárok, népművelők, a néprajz és a történelem iránt fogékony gimnazisták kísérték el. A vándorlás közben s a szálláshelyeken — Szentendre, Visegrád, Schubert forrás, Hoffmann kunyhó, Búbánat völgye, Esztergom — a gyerekekkel együtt gyalogolva és élve, faggatták a természetet, az erdő és víz rejtelmait, a táj és egyben az ország történelmi múltját, továbbá a jelenkor irodalmának szépségeivel ismerkedtek. A helynevek múltja, Balassi és Babits, a török-háborúk, a madarak hangja és